

Almanach

För Skott-Året

Efter vår Frälsares Christi födelse,

1772.

Til LUND'S Horizont.

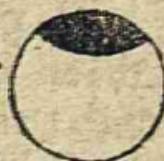
Eller 55 grad. 42 min. Pol-högd, och $17\frac{1}{4}$
tids min. Meridian-ställning westen om
Upsala-Observatorium.

Efter Hans Kongl. Maj:ts Nådigste
Stadgande, utgifwen

Af Den Wetenstaps Academie.

Mån.
Förm.
d. 11.
Octob.

Sol.
Förm.
d. 26.
Octob.

Crompl. sätter häftat och skjutit för 3 lire Sillf:nt.

Stockholm, Tryckt uti förr detta Grefingsta Dr.

Påminnelser wid Ång-Skötslen.

Din Ång-skötslen någonsin skal komma til besydelig högd, bör den med mycken lit och eftertanka drifwas. Den fordrar god insigt uti lärar om Jord-måner, i anseende til deras olika art och dugelighet at föda växter, på det man ej må plantera på Vera de växter, som hāst trifwas i svart-mylla, och på hårdvall, dem sem hāst ålsta lös eller fuktig mark, och så vidare. Sika så fordrar den god kunskap om de örters egenskaper, som wanka på Ångarna, eller där funna säs, hvilka äro de tjänligaste til Kreaturen föda, hvilka måst behaga Hästar, Rot, Får eller Getter, hvilka grässlag våra frödigast och hāst kona muddan at säs, med mera sådant.

Vår Svensta Ång-fötsel är beklageligen ej bygd på så goda grunder. Med hvad elust måste man icke se på de flästa ställen, at Ångarne öfversvarligen wanvårdas? Man öfverlemnar dem,

i sam-

i samma ständ man dem fåtf, til naturens egen åtgärd, så at de allenast litet rödjas em värarné, och kan hånd a icke ens det altid. För öfrigt anser man med kallsinnighet, at Jorden är lignen utmagras, at tuftor tiltaga, at möxa inrotar sig, at barr-trön och buskar bortsuga misten och gräswa gräs-växten, at en del ställen besväras af röta och bottensyra. Man lämnar marken i längsiga tider orörd, hvaraf vallen blir så hård, at knapt någon gräs-rot kan tränga sig fram. Man insläpper Kreaturen i otid om värren och sid-hösten, då marken är för blidt och rötterna skadas af trampande. Man slår visa Ångar för bittida alla år, utan ombyte, och tillåter altså växternas frön ej at få mogna och så sig. Man afslår gräset alt för nära til roten, dödandes dermed oändeliga många rötter; och man blottställer dem för hastigt för Solens brännande, i det man räffsar ihop gräset, så snart det är slagit, och ej läser det något litet ligga på siag, at under torrkningen skyla de då nys sårade ömtoliga grässtubbarna. Ja! månge gå längt i sin hårdhet emot ången, at de där låta uppföra en myckenhet torftor, til Tak-täckning eller andra behof.

Alla

Alla sådana få och gräs derefter, märet, torrt
och så glest, at man nistan kan räkna stråen på
ången.

Mågre hushållsaktige Landmän här och där,
se sig dock bättre före o h draga myta af in- och
utländske Hushållares Rdn o h Lärdomar, dä och
en betydande winning rikeligen lönor deras idog-
het. I synnerhet gifwas sådare i våra Bergs-
lag:r, där brist på utrymme ofta nödgar Invå-
narne att väl skö:a det lilla. De uprodja Jord-
den ifrån tuvor, buskar och stenar: de göra un-
derjordiska diken, dem de sylla och hålla öppne
med den bortrögde stenen, at vatnet ej må göra
en fall och sur jord: de plöja, eller där sten det
hindrar, igenom häckning löfa och mända orden:
de göda henne, at fördriwa mosan och gifwa
gräset frödig märt: därför så de ock met hō på
et Tunnelands ång, än mängen aman på 10
ganger förra stycke af bättre jordmän. I Fah-
lans Bergslag, är Jordmänen ganska märet,
men deras linder fötter så väl, at de framräkna
et ydelliigt gräs, så hōbat, at det räcker upp till
halvet, och så hōbat, at man nippeligen kan gå
genem

genom det samma. När man då icke upftändas
af harm och ifwer, när man ser andra orters
ynkeliga ångar, sem liknål hände til jordmän,
Elmat, tilgång på gödsel och fiera förmåner,
wida bswerträffa Fahlu-trakten? Med lika hur-
tighet och idog åtgärd, sem Vergemännen visat,
fulle ju sakert andras ångar kuma upbringas til
en än mer lönande gräs-märt. Om man ej med-
hinde, at på en gång så uppedla alla sina ångar,
kunde man ju företaga et stycke i fender. Men
Det går gemenligen så, at den som har mödet
at bswerfara, grufvar sig därföre och gör intet.

Sedan Åkerbruket hörjat, nästan i olla Län-
der, bliwa ansett för en högsindig grundval
til et Lands välmåga, och färfarenheten visat,
huru föga det samma står at framja, utan run-
deligt antal af Kreatur, sem gifwa ömne til
Ökrens gäddning, under det de nötjas til des
häftdande, och iänval annars tilbringa Landt-
männen en betydande vinst; så har omtanfan-
tlixit, at med yttersta eftertryck anställa den
födda som farfwas til så mänga Kreaturs under-
håll. Då har ock nödvändigheten visat sic, at
bättre

bättre ansa och vårdar Ångarna, än förrut varit vanligt. Det var då ej nog, att man på bästa sätt omlagade och förbättrade de redan anlagde naturliga Ångar, utan man har också tagit sig före, att på hvarje handa uppsökte platser tillstapa nya goda Ång-stycken, som kunnna frambringa wiha frödwärande samt för Bostapen begärliga och hälsosamma växter, alt efter bestoffenheten af hvarje styckes särskilda jordmån och belägenhet. Nu ser man utomlands, besyrnerligen i Holland, Flandern, England och Frankrike, knapt någon rätt vintäntsam Hushållare, som ej alswariligen föker draga förmån, så väl af de förra eller de naturliga Ångarnas ans och upodling, som af de senares eller de så kallade Artificiella eller Konstgjorda Ångars anläggande, til något hundrade wiist gräs-slags cultivering.

Det behöfves ej, att här vidlyftigt beskrifva, hvad man bör taga i alt wid en Naturlig Ångs behörliga förbättringe, emedan vi haft we många Swenska Skrifter, som derom undervisa os. I bland andra, dro de, år 1762 af Trycket utgivne, Swar på R. Wetenskaps Academiens

mens Fråga, om hålla sättet at upodla moslupna Ångar, i detta ämne läro-rike. Det hufwudsakeligaste går derpå ut, att på sanka Ångar, och sådana som någon ärstid öfvervämmas af vattnet, afleda det öfverflödiga och stillaständende vattnet med flera nödiga dikar; utbreda den derutur upräckade jorden på gräs-wallen; påsöra efter hand samt utbreda all den jord man annars kan komma åt, ehwad slag det vara må, som altid gör där bättre gagn än dynga, den vattnet så latt utlakar; utströ med det samma hvad Höbyfje man öfverkommer, som innehåller Höfrön och sedemera uteslänga Bostapen ifrån at trampa denna Ång, tils den hunnit blifwa fast och få nägorlunda stadga. På högländtare platser bör man, när gräs-walten börjar blifwa mager, väl upplöja jorden, goda den med brunnen gödsel eller asfa, så derut, först Råg, sedan Hafra, och sist Väpling eller andra goda höfrön. Der tillfälle gifwes, att på någon liten tid om Våren i Maji månad updämma vattnet på Ången, bör det ej försummias, emedan det icke allenast göder och upfristar gräs-rötterna, utan och dödar mosan; men längre fram på Sommaren är stillaständende vattnet

watten skadeligt för Ången, hvars före och des af-
göra skada, då jorden är myk, antingen på ny Ång.
I pp hör besödras med diken, på det bottna syra
må förekommos. Ut vid infallande långsam tor-
ta, vattna Ången, tyckes väl vara för svart
och kostamt, men låter dock göra sig med fördel,
medelst en, af en Swens Mechanicus påfunnen
Machine, som blifvit försökt i Finland, och
hvarpå Allmätheten väntar at snart få en trå-
lig Beskrifning. Om man ej förmår eller hin-
ner, på förenamde sätt, uppleja och göda Ången,
hör man åtminstone med et slags Knis-plog risa,
genemfåra och lesa gräs-wallen, samt sedan göda
honem med Håst-denga, wed- eller terf-osta, sot,
eller gyttja utur Träst, Dammar eller Sjör:
ristandet hjälper då gädsten at få mycket snarare
och lättare werka på gräs-rötterna, det lekar i m-
vål och affärar mofa och träd-rötter. Hör därtig
höör man berittdja sten, jämna marken där tuf-
wor och mullwads högar finnas; utströ hö-smål,
som hcpsepas i Lader, där godt hö legat; rödja
af ången serra trän, som med rötterna hertliga
mästen, såsom och onyttiga buskar, töke och dr-
liket; smänningom utrota alla för Veskopen skadelig-
ga växter; ej tillåta Kreaturen at med trampande
göra innan gräs-rötterna hannit binda sig tillsammans
och wallen stådga sig, eller ock annars vid is-
lofningen och nys efters längvarigt rågn; om
Våren sänderslå och utbreda den gässel, som
Veskopen under betandet lätit falla Hösten frut,
med mera. Den Ång, som så blifvit stött, gif-
wer mångfaldigt mera och bättre gräs, än en
annan litet stor och af samma jordmån, men på wan-
liga viset vanvärddad. Hedar, som ligga i ö-
desmål, kunnar på detta sätt bringas til förur-
derlig fruktbarhet, som äfven fall stå länge bi,
då behöriz omlagning icke förfunmas.

Wid tufwors affärande märkes, at de af-
ffurne bbra fastas i gässelskögen at förmultna, men
på föret efters dem, eller stället där de stått, hör
utbredas litet brunnen gässel eller god jord. Har
man tilgång til ogräs, hälst Quidrot, som blif-
vit utrensadt ur Krydd-gården, så lägges det på
tufwe-sären, ty så skadelig som Quidrot är i
Kryddgårdar o h Åkrar, så god är hen på Ån-
garne, och resar sig sjelf lätt, där hen läggs.

Artificiella Lingar anlägges på något tjenligt
Jord-stycke, antingen nytt upplögd och godt, eller
som i några år varit brukadt til Åker och haft weder-
börlig ans. Deruppå sår man, i stället för Såd,
oblandade frön af någon enda wiß våxt, hvilken syn-
nerligen utmärkt sig, såsom god och begärlig för Be-
skapen, samt lönande deruti, at den våxer frödig. Det
kommer då derpå an, at man dertil våxer frön
af sådana frodwäxta goda gräs-slag, som passa sig ef-
ter Jordnånen, och som, efter en sanning, våxa i
många eller åtminstone flera år å rad, så at de ej
snart gå ut.

Härtils har man utomlands förmäntligast dertil
använt de tre bekanta Gräs-slagen, Lüxern, Sain-
foin och Trefle, hvilken sista hos ej kallas Spanif
Klöfwer, och intet annat är, än ster Röd-Wäpling.
Men nu på några år, har man utomlands gjordt
försök med åtskilliga andra Gräs-slag, som til en del
hos ej våra wildt, och genom sanning kunna bringas
til en förträffelig frödighet. Huru och med hvad
förmän dessa både äldre och nyare Gräs-slag kunna
cultiveras på Konstgjorda Lingar, skall i de föl-
jande årens Almanach berättas.

Pj:

Pästernas Afgång ifrån LUND,

Jämte den fornhyade Bref-Taxan.

Söndagen kl. 7 efter midd. infelwereras Brefven til

Dre S.	Dre S.	Dre S.
Abborforß 10	Brahestad 10	Falkenberg 4
Mlingsåhs 6	Cajana 10	Fahlföping 6
Aljanpeldo 10	Castelhulim 9	Fahlun 9
Arboga 8	Carlstad 7	Fröshön 10
Aßersund 7	Christineh. 7	G:la Earleby 10
Aßwesta 8	Christinestad 10	Gefle 9
Abo 10	Damgarten 17	Götheborg 5
Ämål 7	Delsbo 9	Grenna 6
Äs 8	Eckerö 9	Gripshald 17
Bardt 17	Ehholmsund 8	Grislehamn 9
Bergen 17	Ekesid 6	Halmstad 4
Biästa 10	Elfskarleby 9	Hamburg 17
Björneborg 10	Engelholm 3	Hedemora 8
Bollnäs 9	Enköping 8	Helsingör 7
Borås 6	Eßilstuna 8	Helsingborg 3
Borgo 10	Ekenäs 10	Helsingforß 10

Her-